

Türkiye’de “Problem Davranış” Konulu Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi (2000-2020): Bir Durum Çalışması*

İsa KAYA¹

¹Doç. Dr., Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, ikaya@fsm.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0003-3604-1368>

Zeynep TAŞKIN²

²FSMVÜ PhD Öğrenci, zeynepkaradogan@hotmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-3572-8061>

Nadir ÇOMAK³

³FSMVÜ PhD Öğrenci, nadir.comak@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-5047-3007>

Suat ŞEHİR⁴

⁴FSMVÜ PhD Öğrenci, suatsehir@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-4933-4987>

Mustafa ÖZGENEL⁵

⁵FSMVÜ PhD Öğrenci, ozgenelmustafa02@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-7276-4865>

Geliş Tarihi/Received: 26.08.2021 Kabul Tarihi/Accepted: 21.12.2021 e-Yayım/e-Printed: 31.12.2021

DOI: <http://dx.doi.org/10.14582/DUZGEF.2021.174>

ÖZ

Bu araştırmada, 2000-2020 yılları arasında okul öncesi eğitimi ile çocuk gelişimi ve eğitimi anabilim dallarında yapılan “problem davranış” konulu lisansüstü tezlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Belirlenen kriterlere göre Yükseköğretim Kurumu (YÖK) Ulusal Tez Merkezinde 56’sı yüksek lisans ve 8’i doktora tezi olmak üzere toplam 64 adet tez tespit edilmiştir. Çalışma, araştırmanın amacına uygun olarak durum çalışması desenine göre yürütülmüş, veriler dokümanlar incelenerek toplanmış, verilerin analizinde betimsel analiz ve içerik analizi kullanılmıştır. Problem davranış konulu lisansüstü tezlerin 44’ünün okul öncesi bilim dalında, 20’sinin çocuk gelişimi ve eğitimi bilim dalında yapıldığı görülmüştür. Tezlerin %86’sının 2010 yılı ve sonraki yıllarda yapıldığı belirlenmiştir (n=55). Genel olarak lisansüstü tezlerde en fazla çocukların bireysel özellikleri (sosyal beceri, öz düzenleme, sosyal duygusal gelişim, iletişim, empati, bilişsel beceriler, mizaç vb.) ile problem davranışları arasındaki ilişki ele alınmıştır. Ayrıca aile (ebeveyn tutumları, ilgileri disiplin yöntemleri vb), öğretmen (davranış yönetimi, iletişim, uyum vb.) ve akran değişkenleri ile problem davranışlar arasındaki ilişkiler belirlenmeye çalışılmıştır. Son olarak 3 farklı eğitim programının ve oyun terapisinin çocuklarının problem davranışları üzerinde etkisi incelenmiş, bu programların ve terapinin çocukların problem davranışlarını azalttığı görülmüştür. Lisansüstü tezlerin %62.5’inde (40) çocukların problem davranışları cinsiyetlerine göre karşılaştırılmıştır. Bu tezlerin %77.5’inde (31) erkek çocukların problem davranışları kızlara göre daha fazla sergilediği rapor edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Problem davranış, davranış problemleri, okul öncesi, çocuk gelişimi

Analysis of Postgraduate Theses on "Problem Behavior" in Turkey (2000-2020): A Case Study

ABSTRACT

The purpose of this study was to investigate at postgraduate theses on "problem behavior" written between 2000 and 2020 in the departments of preschool education and child development and education. According to the established criteria, a total of 64 theses have been identified in the National Thesis Center of the Council of Higher Education (CHE), 56 of which are master's theses and 8 of which are doctoral dissertations. In accordance with the purpose of the research, the study was conducted in the case study design, data were collected by examining the documents, descriptive analysis, and content analysis were used in data analysis. It has been observed that 44 of the postgraduate theses on problem behavior were written in the field of pre-school science and 20 in the field of child development and education. It was determined that 86 percent of theses were written in 2010 and in the subsequent years (n = 55). In general, the relationship between individual characteristics of children (social skills, self-regulation, social-emotional development, communication, empathy, cognitive skills, temperament, etc) and problem behaviors was mostly discussed in postgraduate theses. Moreover, relationships between problem behaviors and family (parental attitudes, interests, discipline, etc.), teacher (behavior management, communication, adaptation, etc.), and peer variables were attempted to be determined. Finally, the effects of three different educational programs and play therapy on children's problem behaviors were investigated, and it was found that these programs and therapy reduced problem behaviors in children. In 62.5% (40) of the postgraduate theses, the problem behaviors of children were compared according to their gender. In 77.5% (31) of these theses, it was reported that boys exhibited problem behaviors more than girls.

Key Words: Problem behavior, behavioral problems, preschool education, child development

*Bu araştırmanın bir bölümü Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Kongresinde sunulmuştur.

1. GİRİŞ

Okul öncesi dönem, erken çocukluk eğitimi açısından önemli ve kritik bir dönemdir. Bu süreçte çocuğa yeteri kadar fırsat ve zengin bir uyarıcı ortam sunulmadığı takdirde çocuk bir takım problem davranışlar gösterebilmektedir. Yapılan araştırmalarda okul öncesi dönemde en yaygın görülen davranış problemlerinin, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozuklukları, ayrılık kaygısı, saldırganlık, kurallara uymama, tırnak yeme, yalan söyleme, yeme problemleri, konuşma bozuklukları ve iletişim sorunları olduğu ortaya çıkmıştır (Baş & Şimay, 2013; Espy, Sheffield, Wiebe, Clark & Moehr, 2011; İkiz, Mete Otlu & Ekinci Vural, 2016). Çocuklarda görülen davranışsal problemler hem eğitimciler hem de ebeveynler için ortak bir sorun olarak görülmektedir (Winsler & Wallace, 2002). Problem davranışlar, birçok ebeveynin çocuklarına gösterdikleri zorlu davranışları sebebiyle etkili bir şekilde ebeveynlik yapmasını zorlaştırmakta (Goldsmith, 2008), öğretmenlerin sınıf yönetimini olumsuz etkileyerek eğitim-öğretim sürecini kesintiye uğratmakta (Özgün, 2016) ve çocukların akademik başarısını olumsuz yönde etkilemektedir (Malecki & Elliot, 2002; Montroy, Ryan, Bowles, Skibbe & Foster, 2014; Malinauskiene, Vosylis & Zukauskiene, 2011).

Alanyazın incelendiğinde problem davranışların farklı yönlerden ele alınarak birçok tanımının yapıldığı görülmektedir. En yaygın kullanılan tanımlardan birinde “problem davranışları, başkalarının yaralanmalarına sebep olan, fiziksel çevreye zarar veren, öğrenme ve öğretimi engelleyen veya çocuğu sosyal olarak izole eden bir takım tekrarlayan davranışlar” olarak tanımlanmıştır (Doss & Reichle, 1991). Problem davranışlar, güvenli olmayan, çocuğun okul durumunu ve öğrenmesini engelleyen ve ailesi tarafından problem olarak değerlendirilen (Boulware, Schwart & McBride, 1999), kendisinin veya diğer çocukların öğrenmesine engel olan, sosyal ilişkileri ve etkileşimi etkileyen; öğrenciyi, akranlarına, yetişkinlere ve aile bireylerine zarar veren davranışlar” olarak tanımlanmaktadır (Erbaş, Kırcaali-İftar & Tekin-İftar, 2011).

Çocukların davranışsal ve gelişimsel sorunlarının teşhisine ve sınıflandırılmasına yönelik en önemli çalışmalardan biri DSM-PC'dir. Burada çocuk davranış semptomları 10 alanda gruplandırılmıştır: (i) gelişimsel yetkinlik (örneğin, öğrenme ve gelişimsel sorunlar), (ii) dürtüsellik, hiperaktivite veya dikkat eksikliği bozuklukları, (iii) olumsuz / antisosyal davranışlar, (iv) madde kullanımı/kötüye kullanımı, (v) duygular ve ruh durumu (örneğin üzüntü veya kaygı), (vi) somatik sorunlar ve uyku sorunları, (vii) beslenme sorunları, (viii) bir hastalığa bağlı olarak gelişen davranışlar, (ix) cinsel davranışlar ve (x) a-tipik davranışlardır (Drotar, 2004).

Çocuklardaki normal dışı davranışların sınıflandırılması için Achenbach ve Edelbrock (1978) ise deneysel olarak geliştirilmiş bir sınıflama sistemi önermişlerdir. Bu sınıflandırma sisteminde problem davranışlar yöneldiği yere göre içe dönük ve dışa dönük şeklinde iki kategoriye ayrılmıştır (Akt. Hansen & Jordan, 2017). *Dışa yönelim problem davranışlar*, çevre tarafından kolayca fark edilen, çocuğun kendisine, arkadaşlarına, hayvanlara ve eşyalara dönük zarar verici (Kılınç, 2016), dürtüsel, dikkatsiz (Vahedi, Farrokhi & Farajian, 2012), başkalarına ait eşyaları izinsiz alma (çalma), tehdit etme, gözdağı verme, anti sosyal davranış ve devam eden etkinlikleri bozma, karşı gelme, kurallara uymama (Kapısız & Karaca, 2018), karşı koyucu zıt davranışlar, hiperaktivite (Lulla, Mascarenhas, How & Yeleswarapu, 2019), fiziksel veya sözel saldırganlık ve uyarıları umursamama gibi davranışlardır (Merrell, 2003). *İçe yönelim problem davranışlar* ise çocukların anksiyete ve depresyon gibi çeşitli kaygılar taşıdığı anda oluşturdukları bir savunma mekanizmasıdır (Lulla, Mascarenhas, How & Yeleswarapu, 2019; Vahedi, Farrokhi & Farajian). Kaygı duyan çocuk, genellikle savunma yolunu tercih etmektedir. Sürekli kullanılan savunma mekanizması bir problemin olduğunu göstermekle birlikte, normal davranış olarak kabul görmemektedir (Yavuzer, 2005). Çocuğun iç dünyası ile ilgili olan içe kapanıklık, aşırı kaygılı ve hassas olma ile endişe ve korku içsel yönelimli problemleri davranış örnekleridir (Çorapçı, Aksan, Yalçın & Yağmurlu, 2010; Gözübüyük, 2015; Kılınç, 2016; Seven, 2007).

Problem davranışlara erken müdahale edebilmek, önleyici tedbirler alabilmek ve etkili bir şekilde yönetebilmek için problem davranışların nedenlerini belirlemek önemli ve öncelikli bir konudur. Problem davranışların ortaya çıkışını birçok durum ve olay etkilemektedir. Erken çocuklukta yaşanan olumsuz deneyimler (Choi, Wang & Jackson, 2019), utangaçlık ve reddedilme (Liu vd., 2019), otoriter ve baskıcı ebeveynlik tarzı (Al- Hajeri, 2020), olumsuz aile koşulları ve yoksulluk, çocukluk dönemindeki istismar ve ihmal (Gonzalez-Garcia vd., 2019) problem davranışların oluşmasında birer faktör olarak kabul edilmektedir.

Ayrıca annenin kişiliği ve sağlık problemleri, çocuklarda davranış problemleriyle pozitif yönde ilişkilidir (Kim, Choi & Oh, 2020). Bunların yanında çocuklar, ebeveyninden intikam almak veya dikkat çekmek için olumsuz davranışlar sergileyebilir. Çocukların yetersizlik duygusuna sahip olması da davranış problemlerine neden olabilmektedir (Baş & Şimay, 2013). Altun, Şendil ve Şahin (2011) Türkiye’de erken çocukluk eğitimi alanında yapılan tezleri inceledikleri araştırmalarında Türkiye’de erken çocukluk eğitimi üzerine yapılmış tezlerin büyük bir kısmının eski ve köklü üniversitelerin bünyesinde yapıldığı ve “tarım” gibi çok farklı alanlardan erken çocukluk eğitime yönelik araştırmaların mevcut olduğunu tespit edilmiştir. Ayrıca yapılan tezler erken çocukluk eğitiminin çok dar bir alanına sıkışmış gözükmektedir. Kültürel çeşitlilik, ölçme, değerlendirme, babanın eğitime katılımı, İnternet, çocuk hakları gibi konularda herhangi bir çalışmanın yapılmadığı tespit edilmiştir. Bir diğer çalışmada Bertan ve arkadaşları (2009) Türkiye’de erken çocukluk gelişiminin sağlık ve eğitim boyutu ile ilgili 2000-2007 yılları arasında yapılan bilimsel çalışmaların derlenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla 326 çalışmayı incelemişlerdir. Araştırmada, çocuklara yönelik verilen eğitimlerin süresinin çok kısa olduğu, yapılan çalışmaların sayıca yetersiz olduğu, gelişime yönelik çalışmaların sayısının artması gerektiği, araştırmaların kapsamının anne, baba ve öğretmenleri kapsadığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu bağlamda çocukların problem davranışlarını konu edinen okul öncesi ile çocuk gelişimi ve eğitimi ana bilim dallarındaki tezlerin incelenmesi, problem davranışlar alanındaki gelişimleri, yönelimleri ve varsa eksiklikleri ortaya koyması açısından değerli olacaktır. Ancak ilgili alanyazın tarandığında özellikle Türkiye bağlamında okul öncesi ile çocuk gelişimi ve eğitim ana bilim dallarında “problem davranışlar” konulu lisansüstü tezlerin incelendiği çalışmaların bulunmadığı görülmüştür. Bu noktadan hareketle araştırmada, Türkiye’de 2000-2020 yılları arasında okul öncesi ile çocuk gelişimi ana bilim dallarında “problem davranışlar” konulu lisansüstü tezlerinin incelenmesi var olan durumu ortaya koyarak, gelecekte yapılacak çalışmalara ışık tutacaktır. Mevcut araştırmada, 2000-2020 yılları arasında okul öncesi, çocuk gelişimi, çocuk gelişimi ve eğitimi ana/bilim dallarında yapılan “problem davranış” konulu lisansüstü tezlerin metodolojik analizi ve tematik incelenmesi amaçlanmış ve aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Problem davranış konulu lisansüstü tezlerin düzeyi, yapıldığı yıl ve üniversite, danışman unvanı, araştırma yöntemi ve deseni, çalışma grubu ve örnekleme, veri toplama araçları, veri analizi nasıl bir dağılım göstermektedir?
- Problem davranış konulu lisansüstü tezler tematik açıdan nasıl bir dağılım göstermektedir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, okul öncesi eğitimi ile çocuk gelişimi ve eğitimi anabilim dallarında yapılan “problem davranış” konulu lisansüstü tezlerin tematik analizi ve metodolojik incelenmesi amaçlandığından, nitel araştırma yöntemine ve durum çalışması desenine göre yürütülmüştür. Merriam’a (1998) göre durum çalışması, ilgilenilen araştırma konusu hakkında derinlemesine bilgi elde etmeyi ve olayı farklı yönleriyle anlamayı amaçlayan bir araştırma tasarımıdır. Bir araştırmanın ürünü olarak durum çalışması, tek bir varlığın, olgunun veya sosyal birimin yoğun, bütünsel bir tanımını ve analizidir.

2.2. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmada, Türkiye’de 2000 ile 2020 yılları arasında yapılmış «problem davranış» konulu lisansüstü tezlerin tematik ve metodolojik durumlarının belirlenmesi amaçlandığından, araştırmanın kuramsal evrenini Türkiye’de yapılmış okul öncesi eğitimi ile çocuk gelişimi ve eğitimi anabilim dallarında yapılan tezler oluşturmuştur.

Araştırmaya dahil edilen lisansüstü tezler ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme yöntemindeki temel amaç, araştırmacı tarafından oluşturulan ya da daha önceden var olan ölçütleri karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Tezler araştırmaya dâhil edilirken; (i) tezlerin *okul öncesi eğitim ile çocuk gelişimi ve eğitimi ana/bilim dallarında* yapılmış olması, (ii) 2000-2020 yılları arasında yapılmış olması, (iii) tezlerin başlığında “*problem davranış (f=77)*”, “*davranış sorunları (f=56)*”, “*anormal davranış (f=2)*”, “*anti-sosyal davranış (f=7)*”, “*istenmeyen davranış (f=51)*”, “*istenmeyen öğrenci davranışı (f=51)*”, “*yıkıcı davranış (f=14)*”, “*problemlili davranış (f=14)*” ve “*davranış problemleri (f=84)*” anahtar sözcüklerinden biri ya da birkaçını içermesi

tercih edilmiştir. Bu kriterlere göre Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ulusal tez merkezinde yüklenen ve bu kriterlere uygun 64 lisansüstü tez araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Evren çok büyük olmadığından, evrenin tamamı örnekleme dahil edilmiştir.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Veriler, YÖK Ulusal Tez Merkezi'ndeki dokümanlar incelenerek toplanmıştır. Doküman incelemesi hem basılı hem de elektronik dokümanları gözden geçirmek veya değerlendirmek (Corbin ve Strauss, 2008), sosyal olarak organize edilmiş şekillerde üretilen, paylaşılan ve kullanılan “sosyal gerçekler” olarak tanımlanmaktadır (Atkinson & Coffey, 1997). Doküman incelemenin çeşitli basamaklar izlenerek yapılması önerilmektedir. (i) Dokümanlarda bulunan verileri bulmayı, (ii) seçmeyi, (iii) değerlendirmeyi (anlamlandırmayı) ve (iv) sentezlemeyi gerektirir (Labuschagne, 2003). Ulusal Tez merkezinde 2000-2020 yılları arasında okul öncesi ile çocuk gelişimi ve eğitimi alanında yapılan lisansüstü 64 tezin tümüne ulaşılmıştır.

Araştırma kapsamında ulaşılan lisansüstü tezler betimsel ve içerik analizi yöntemleriyle çözümlenmiştir. İçerik analizi, araştırmanın temel sorularıyla ilgili bilgileri kategoriler halinde düzenleme süreci olarak gözden geçirilen materyalin, terimlerin sıklığının göstergeleriyle birlikte, kaba bir genel resmini sağlamada yararlı olmaktadır (Bowen, 2009). Betimsel analizde ise veriler, önceden belirlenen temalar altına yerleştirilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Tezler öncelikle başlıkları ve özetleri okunarak gözden geçirilmiş daha sonra kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Tezlerde, problem davranış kavramıyla birlikte ele alınan kavramlar kodlanmıştır. Kodlar benzerlik ve farklılıklarına göre sınıflandırılarak alt temalar/kategoriler oluşturulmuştur. Son aşama olarak yine benzer kategorileri kapsayan kavramlar kullanılarak temalar oluşturulmuştur. Çalışmanın inanırılığı için veriler, dört araştırmacı tarafından bağımsız bir şekilde incelenerek kodlanmıştır. Kodlayıcılar arası güvenilirlik sağlanmıştır. Bu kapsamda yapılan kodlamaların güvenilirliği için Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği formüle başvurulmuştur. Hesaplama sonucunda güvenilirlik %96 olarak bulunmuştur. Dolayısıyla yapılan kodlamaların inanırılığı sağlayacak düzeyde güvenilir olduğu ifade edilebilir.

3. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde 2000-2020 yılları arasında okul öncesi eğitim ile çocuk gelişimi ve eğitimi alanlarında “*problem davranış*” konulu lisansüstü tezlerin; ana/bilim dallarına, tezlerin düzeylerine, hazırlanma yıllarına, danışmanların unvanlarına, yapıldığı üniversitelere, araştırma yöntemlerine ve desenlerine, örneklem/çalışma gruplarına, veri toplama araçlarına, verilerine analizlerine ve kullanılan istatistik türlerine göre dağılımları tablolar halinde sunulmuştur. Lisansüstü tezlerin yapıldığı yıllara, anabilim dallarına, düzeylerine ve danışman unvanlarına göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Tezlerin yapıldığı yıllara, ana/bilim dallarına, düzeylerine ve danışman unvanlarına göre dağılımı

Yıl	Ana/bilim dalı		Düzye				Danışman							
	Okul öncesi eğitim	Çocuk gelişimi ve eğitimi	Yüksek lisans	Doktora	Dr. Öğr.	Doç. Dr.	Prof. Dr.							
	f	%	f	%	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
2000			1	1.56	1	1.56			1	1.56				
2002			1	1.56	1	1.56							1	1.56
2005	1	1.56	0	1.56	1	1.56					1	1.56		
2007	1	1.56			1	1.56							1	1.56
2008	1	1.56	1	1.56	2	3.13							1	1.56
2009	1	1.56	2	3.13	3	4.69			2	3.13			1	1.56
2010	3	4.69	1	1.56	4	6.25			4	6.25				
2011	1	1.56	1	1.56	1	1.56	1	1.56	1	1.56			1	1.56
2012	2	3.13			1	1.56	1	1.56					2	3.13
2013	2	3.13	1	1.56	2	3.13	1	1.56			1	1.56	2	3.13
2014	2	3.13			2	3.13			2	3.13				
2015	3	4.69	1	1.56	4	6.25			2	3.13	1	1.56	1	1.56
2016	2	3.13	2	3.13	1	1.56	3	4.69			1	1.56	3	4.69
2017	7	10.94	1	1.56	8	12.50			3	4.69	4	6.25	1	1.56
2018	4	6.25	1	1.56	5	7.81			3	4.69	1	1.56	1	1.56
2019	7	10.94	4	6.25	10	15.63	1	1.56	4	6.25	2	3.13	5	7.81
2020	7	10.94	3	4.69	9	14.06	1	1.56	2	3.13	5	7.81	3	4.69
Toplam	44	68.75	20	31.25	56	87.50	8	12.50	25	37.50	16	25.00	23	35.94

Tablo 1 lisansüstü tezlerin %17.19'u (f=11) 2019 yılında yapılmıştır. Genel olarak tezlerin yaklaşık %86'sının (f=55) 2010 yılı ve sonraki yıllarda yapıldığı; %68,75'i (f=44) okul öncesi anabilim dalında ve

%31,25'i ($f=20$) çocuk gelişimi ve eğitimi ana bilim dalında; %87,50'sinin ($f=56$) yüksek lisans ve %12,50'sinin ($f=8$) doktora tezi olduğu; %39,06'sı ($f=25$) Doktor Öğretim Üyesi, %25'i ($f=16$) Doçent Doktor ve yine %35,94'ü ($f=23$) Profesör Doktor tarafından yönetildiği görülmektedir. Lisansüstü tezlerin üniversitelere göre dağılımı Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Tezlerin üniversitelere göre dağılımı

Üniversite	f	%
Marmara Ün.	13	20.31
Gazi Ün.	10	15.63
Hacettepe Ün.	8	12.50
Ankara Ün.	4	6.25
Karabük Ün.	4	6.25
Pamukkale Ün.	3	4.69
Okan Ün.	3	4.69
Selçuk Ün.	2	3.13
Adnan Menderes Ün.	2	3.13
ODTÜ	2	3.13
Dumlupınar Ün.	2	3.13
Boğaziçi Ün.	2	3.13
Dokuz Eylül Ün.	2	3.13
Anadolu Ün.	1	1.56
Onsekiz Mart Ün.	1	1.56
Uludağ Ün.	1	1.56
Necmettin Erbakan Ün.	1	1.56
Bolu Abant İzzet Baysal Ün.	1	1.56
Yıldırım Beyazıt Ün.	1	1.56
Mehmet Akif Ersoy Ün.	1	1.56
Toplam	64	100.0

Tablo 2 incelendiğinde toplam 20 üniversitede lisansüstü tezlerde “problem davranış” konulu lisansüstü tezler yürütüldüğü görülmektedir. “Problem davranış” konusunda en fazla lisansüstü tez yapılan üniversite %20,31’lik oranla Marmara Üniversitesi ilk sırada yer almaktadır. Genel olarak tezlerin yaklaşık %61’inin ilk beş üniversitede (Marmara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Karabük Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi) yapılmış olduğu görülmektedir. Lisansüstü tezlerin yöntemlerine göre dağılımı Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3: Tezlerin yöntemlerine ve desenlerine göre dağılımı

Yöntem	F	%	Desen	f	%
Nicel	55	85.94	Betimsel tarama	19	27.94
			İlişkisel tarama	34	50.00
			Deneysel	9	13.24
			Toplam	62	91,18
Nitel	2	3.13	Fenomonoloji	3	4.41
			Durum çalışması	1	1.47
			Temel nitel	2	2.94
			Toplam	6	8.82
Karma	7	10.94			
Toplam	64	100.0		68	100.0

Tablo 3 incelendiğinde lisansüstü tezlerde yaklaşık %85,94’ünde nicel, %3,13’ünde nitel ve yine yaklaşık %11’inde karma araştırma yöntemlerinin; tezlerin yaklaşık %28’i betimsel, %50’si ilişkisel tarama, %13,24’ü deneysel, %4,41’i fenomoloji, %1,47’si durum ve yine yaklaşık %3’ü temel nitel desenlerinin kullanılarak yapıldığı görülmektedir. Lisansüstü tezlerin evren ve örneklemine/çalışma gruplarına göre dağılımı Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4: Tezlerin örnekleme/çalışma grubuna göre dağılımı

Örneklem/çalışma grubu	f	%	Örneklem büyüklüğü	%
Öğrenci/çocuk	54	52.43	13.405	57.16
Öğretmen	22	21.36	1.989	8.48
Veli/ebeveyn	27	26.21	8.057	34.36
Toplam	103	100.0	23.451	100.0

Tablo 4 incelendiğinde lisansüstü tezlerin örneklem/çalışma grubu olarak %52,43’ünde (13.405) çocuklar, %21,36’sında (1.989) öğretmenler, %26,21’inde (8.057) ebeveynler seçilmiştir. Lisansüstü tezlerin veri toplama araçlarına göre dağılımı Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5: Tezlerin veri toplama araçlarına göre dağılımı

Araç	f	%
Ölçek	62	86.11
Görüşme formu	7	9.72
Gözlem formu	3	4.17
Toplam	72	100.0

Tablo 5 incelendiğinde lisansüstü tezlerde veri toplama aracı olarak %86,11’inde anketler/ölçekler, %9.72’sinde görüşme formu ve %4.17’sinde gözlem formu kullanılmıştır. Lisansüstü tezlerin analizlerine göre dağılımı Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6: Tezlerin analiz türlerine göre dağılımı

	f	%	Analiz	f	%
Nicel analiz	61	88.40	t-testi	36	19.35
			Anova	28	15.05
			Manova	3	1.61
			Ancova	1	0.54
			Korelasyon	38	20.43
			Regresyon	6	3.23
			Ki-Kare	3	1.61
			Duncan	1	0.54
			Mann Whitney	28	15.05
			Kruskall Wallis	24	12.90
			Welch Testi	1	0.54
			Wilcoxon İşaretli Sıralar	6	3.23
			Yapısal Eşitlik Modellemesi	5	2.69
Nitel analiz	8	11.60	Betimsel Analiz	2	1.18
			İçerik Analizi	4	2.15
	69	100.0	Toplam	186	100.0

Tablo 6 incelendiğinde lisansüstü tezlerin %88.40’ında nicel ve %11.60’ında nitel analizler kullanılmıştır. Lisansüstü tezlerde sırayla en fazla %20.43 korelasyon, %19,35 t-testi, %15.05 oranla Anova ve Mann Whitney U, %12.90 Kruskall Wallis H testlerinin yapıldığı görülmektedir. Lisansüstü tezlerin temalara göre dağılımı Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Lisansüstü tezlerin temalara göre dağılımı

Tema	Alt Tema	Kodlar	f	%	
Aile	Sosyal-Duygusal	Tutum, ilgi, çocukla ilişki, çocuk yetiştirme stili, iletişim, çatışma çözme becerileri, kaygı, yaşam doyumu, disiplin	17	16.83	
		Bilişsel Özellikler	Yaşam pozisyonu, duygusal zekâ	2	1.98
		Aile Desteği	Ebeveyn katılımı, aile işlevselliği	5	4.95
Toplam			24	23.76	
Bilişsel		Problem davranışların karşılaştırılması	1	.99	
		Zihinsel beceriler	2	1.98	
		Eleştirel düşünme	1	.99	
		Problem çözme	1	.99	
		Toplam			5
Çocuk	Sosyal-Duygusal	Sosyal beceri	18	17.82	
		Bilinçli farkındalık	1	.99	
		Sosyal yetkinlik, sosyal yeterlik	5	4.95	
		İletişim/empati becerileri	4	3.96	
		Sosyal uyum, duygusal uyum, duygusal gelişim, duygusal beceri	5	4.95	
		Öfke	1	.99	
		Kendilik algısı, benlik algısı	2	1.98	
		Mizaç	2	1.98	
		Akran sorunları, akran kabulü	2	1.98	
		Öz-düzenleme, duygu düzenleme, kontrol becerileri	6	5.94	
		Toplam			46
Davranışsal/ Motor		Anti sosyal davranışlar	1	.99	
		Oyun davranışları	2	1.98	
		Problem davranışların kaynağı ve sıklığı	4	3.96	
Toplam			7	6.93	
Toplam			58	57.43	
Öğretmen	Sınıf Yönetimi	Davranışların yönetimi	6	5.94	
		İletişim, öğretmen ve çocuk uyumu	1	.99	
		Öğretmen ve aile uyumu	2	1.98	
		Tükenmişlik	1	.99	

Tablo 7 devamı

			Toplam	10	9.90
Program	Eğitim Programı	Erken müdahale programı		1	.99
		Psikolojik dayanıklılık programı		1	.99
		Yaşam becerileri programları		1	.99
		Montessorri programı		1	.99
	Terapi	Oyun terapisinin problem davranışlara etkisi		1	.99
			Toplam	5	4.95
Medya	Dijital	Oyun bağımlılığı		1	.99
	Televizyon	Televizyon izleme		2	1.98
			Toplam	3	2.97
Diğer	Ölçme	Ölçek geliştirme		1	.99
			Toplam	1	.99
			Genel Toplam	101	100

Tablo 7 incelendiğinde “problem davranış” konulu lisansüstü tezlerin tematik açıdan aile, çocuk, öğretmen, program, medya ve diğer olmak üzere toplam 6 ana temada gerçekleştirildiği görülmektedir. Ana temalar çalışılma oranları ve alt temaları açısından ele alındığında Aile temasında sosyal-duygusal (%16,83), bilişsel (%1,98) ve aile desteği (%4,95) olmak üzere 3 alt temanın olduğu ve tezlerin %23,76’sında aile temasının ele alındığı belirlenmiştir. Çocuk temasında bilişsel (%4,95), sosyal-duygusal (%45,54) ve davranışsal-motor (%6,93) olmak üzere 3 alt temanın olduğu ve tezlerin %7,43 ‘ünde çocuk temasının çalışıldığı tespit edilmiştir. Öğretmen temasında sınıf yönetimi (%5,94) ve sosyal duygusal (%3,96) olmak üzere iki alt temanın olduğu ve tezlerin %9,90’ nında öğretmen temasının çalışıldığı, program ana temasında, eğitim programı (%3,96) ve terapi (%0,99) alt temalarının çalışıldığı görülmüştür. Tezlerin %4,95’inde program ana temasının çalışıldığı, medya ana temasında dijital (%0,99) ve televizyon (%1,98) alt temalarının olduğu belirlenmiştir. Tezlerin %2,97’sinde medya temasının çalışıldığı ve son olarak diğer boyutunda ölçek geliştirme çalışması kapsamında %0,99 oran ile 1 çalışmanın gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu bulgular değerlendirildiğinde problem davranış konulu lisansüstü tezlerde %57,43 oran ile en fazla çocuk temasının, ardından %23,76 oran ile aile temasının ve %9,90 ile öğretmen ana temasının en fazla çalışılan ana temalar olduğu görülmektedir. Program (% 4,95) ve medya (% 2,97) ana temalarının ise en az çalışılan ana temalar olduğu görülmektedir. Lisansüstü tezlerin çocukların cinsiyetlerine göre problem davranışlarının karşılaştırılması Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8: Çocukların cinsiyetlerine göre problem davranışlarının karşılaştırılması

Araç	f	%
Erkekler lehine	31	77.5
Kızlar lehine	2	5.0
Anlamli fark yok	7	17.5
Toplam	40	100.0

Tablo 8’e göre incelenen tezlerin 40 tanesinde kız ve erkek çocuklar problem davranışlarına göre karşılaştırılmıştır. Bu tezler araştırmada incelenen 64 tezin %62.5’ini oluşturmaktadır. Karşılaştırma yapılan tezlerin %77.5’inde (31) erkek çocukların kızlara oranla daha fazla problemleri davranışlar sergilediği tespit edilmiştir. Tezlerin %5’inde kızların erkeklere nazaran daha fazla problemleri davranış gösterdiği belirlenirken; tezlerin %17.5’inde kız ve erkek çocukların problem davranışları arasında anlamlı farklılığın olmadığı belirlenmiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışma, Türkiye’de 2000-2020 yılları arasında özellikle okul öncesi eğitim ile çocuk gelişimi ve eğitimi alanında yapılan “problem davranış” konulu lisansüstü eğitim tezlerinin incelenerek var olan durumun ortaya çıkarılması ve gelecekte yapılması planlanan çalışmalara ışık tutması amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda problem davranış konulu lisansüstü eğitim tezlerinin; ana/bilim dallarına, tezlerin düzeylerine, hazırlanma yıllarına, danışmanların unvanlarına, yapıldığı üniversitelere, araştırma yöntemlerine ve desenlerine, örneklem/çalışma gruplarına, veri toplama araçlarına, verilerin analizlerine, kullanılan istatistik türlerine ve temalarına göre dağılımları incelenmiştir.

Problem davranış konulu lisansüstü tezlerin ana/bilim dallarına göre dağılımına bakıldığında araştırmaların %68,75'i (n=44) okul öncesi eğitim bilim dalında, %31,25'i (n=20) çocuk gelişimi ve eğitimi ana bilim dalında yapıldığı görülmektedir. Bununla birlikte elde edilen diğer bir bulgu ise problem davranış konulu lisansüstü tezlerin örneklem/çalışma gruplarına göre dağılımına bakıldığında lisansüstü tezlerin %52'sinde çocukların, %21'inde öğretmenlerin ve %26'sında ebeveynlerin seçildiği görülmektedir. Bu iki bulgu birlikte ele alındığında sonucun ortaya çıkmasında okullarda küçük çocuklarla doğrudan etkileşim içinde olan ve çocukların problem davranışları ile karşılaşan öğretmenlerin, problem davranışlara yönelik tezleri hazırlamaları ile ilişkili olabilir. Ahi ve Kıldan (2013) okul öncesi eğitimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin örneklemini en fazla çocukların oluşturduğunu belirlemiştir. Bu durum araştırmacıların problemin görüldüğü yer olan çocuğu problemin sebebi olabilecek diğer faktörler olan öğretmen, anne-baba gibi öncüllere göre daha öncelikli olarak incelemeye yöneldiğini göstermektedir.

Bu durumda doğrudan alanda karşılaşılan problem durumların lisansüstü eğitimde çalışılması hem alanda literatüre katkısının hem de uygulamada olumlu etkilerinin olması beklenebilir. Dolayısıyla somut problemlere odaklanan ve somut problemlere uygulanabilir çözümler üretme potansiyeli bulunmaktadır. Ahi ve Kıldan (2013) okul öncesi eğitimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin örneklemini en fazla çocukların oluşturduğunu belirlemiştir. Bu durum araştırmacıların problemin görüldüğü yer olan çocuğu problemin sebebi olabilecek diğer faktörler olan öğretmen, anne-baba gibi öncüllere göre daha öncelikli olarak incelemeye yöneldiğini göstermektedir.

Araştırma sonucunda 64 lisansüstü çalışmanın 56'sı yüksek lisans ve 8'i doktora tezidir. Türkiye genelinde erken çocukluk eğitimi alanında doktora düzeyinde lisansüstü eğitim veren üniversitelerin sınırlı sayıda olması yapılan doktora sayısının göreceli olarak az olmasına gerekçe olarak gösterilebilir. Ayrıca yüksek lisans yapma yeterlikleri ile doktora eğitiminin yeterliklerinin farklı olmasından ve eğitim sürecinin daha uzun sürmesinden kaynaklanabilir. Bu durum problem davranışlarla ilgili doktora düzeyindeki çalışmaların yetersiz olduğunu göstermektedir. Alanyazın incelendiğinde de eğitimin farklı alanlarında yapılan lisansüstü eğitim tezlerinde, yüksek lisans tezlerinin doktora tezlerinden sayıca fazla olduğu görülmektedir (Ahi & Kıldan, 2013; Aral vd., 2015; Can Yaşar & Aral, 2011; Kardeş, Akman & Yazıcı, 2018; Karakoç, Özpolat & Kara, 2018).

Lisansüstü tezlerin yürütülmesinde danışmanlık yapan akademisyenlerin sırasıyla en fazla doktor öğretim üyesi/yardımcı doçent doktor, profesör ve doçent doktor kadrosundaki akademisyenler tarafından yapılmış olması genç akademisyenler arasında konuya olan ilginin son yıllarda arttuğunun bir göstergesi ve araştırmaların gerçekleştirildiği yıllara ait Türkiye'deki öğretim üyelerinin unvanlara göre dağılımıyla paralellik göstermesiyle ilişkili olarak kabul edilebilir. Ayrıca üniversitelerdeki öğrenci ve akademisyen sayılarına bakıldığında yüksek lisans öğrenci sayısının doktora öğrencisinden 3 kate yakın, yine yardımcı doçent doktor/doktor öğretim üyesi sayısının profesör doktor ünvanlı akademisyenden hemen hemen iki kat daha fazla olması, bu araştırmadaki yüksek lisans tez sayısı oranları ile paralellik göstermektedir (YÖK, 2021). Bu bulgu daha önce yapılan çalışmalar ile tutarlılık göstermektedir. Yaşar ve Papatğa (2015) yaptıkları çalışmada lisansüstü eğitim tez danışmanlarının en çok sırasıyla yardımcı doçent doktor, profesör doktor ve doçent doktor ünvanlarına sahip oldukları görülmektedir. Benzer şekilde Tavşancıl ve arkadaşlarının (2010) Eğitim Bilimleri Enstitülerinde yapılan tezleri (n=666) inceledikleri çalışmada da yüksek lisans tezi danışmanlığında benzer bir bulgu ortaya çıkmıştır. Öte yandan Alkan'ın (2013) Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalında yapılan doktora tezlerini incelediği çalışmada lisansüstü tezlerin büyük çoğunluğunun profesör doktor tarafından yürütüldüğünü ardından doçent doktor ve yardımcı doçent doktor danışmanlığında yapıldığı tespit edilmiştir.

Tezlerin yaklaşık %86'sının nicel araştırma yöntemlerine ve ilişkisel tarama, betimsel tarama ve deneysel araştırma desenlerine göre gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Yine tezlerin %3'ünde nitel (fenomonoloji, durum çalışması ve temel nitel) ve yaklaşık %11'inde karma araştırma yöntemlerine göre yapılmış ve bu tezlerde veri toplama aracı olarak %86,11'inde anketler/ölçekler, %9,72'sinde görüşme formu ve %4,17'sinde gözlem formu kullanılmıştır. Ortaya çıkan bu bulgu, daha önce yapılan çalışmalar ile paralellik göstermektedir. Nitekim Kardeş, Akman ve Yazıcı (2018) tarafından üstün yetenekliler alanında yapılmış tezleri inceledikleri çalışmada en büyük oranı nicel araştırma yöntemlerine göre yapılmış tezler olduğu görülmektedir. Benzer şekilde Öztürk

ve Müdar (2013) Türkçe Eğitimi, alanında yapılan lisansüstü tezlerin büyük çoğunluğunun nicel analizlerden betimsel, t testi ve anova, nitel analizlerden ise en fazla içerik analizini kullanıldığını belirlemişlerdir. Can Yaşar ve Aral (2011) okul öncesinde yapılan tezlerin yöntem dağılımlarına göre nicel araştırma yöntemlerinin sayıca daha fazla olduğunu bulmuşlardır. Ergun ve Çilingir (2013) ilköğretim alanında yapılan lisansüstü tezlerde veri toplama aracı olarak en çok ölçek, anket ve test kullanıldığını tespit etmişlerdir. Türkiye’de öğretmen yetiştirme konusunda yapılan tezlerin incelendiği araştırmada da benzer bir bulgu ortaya çıkmıştır (Karakoç, Özpolat & Kara, 2018). Nicel araştırmaların çok daha fazla tercih edilmesinin büyük kitlelere ulaşılabilmesi, tepkinin topluca ölçülmesi, çok sayıda verinin kısa sürede toplanması, istatistiksel olarak değerlendirilebilmesi ve karşılaştırılabilmesinin görece nitel çalışmalara göre kolay algılanması, çalışma sonucunda genelleme yapmanın, bulguları gruplandırmanın, çalışma sonucunu kısa ve özlü olarak sunabilmenin mümkün olması gibi nedenlerden tercih edildiği söylenebilir. Bu durum özellikle “problem davranış” kavramına ilişkin daha fazla nitel ve karma yöntem çalışmalarının yapılması gerektiğine işaret etmektedir.

Araştırma kapsamında okul öncesi ve çocuk gelişimi alanındaki problem davranış konulu lisansüstü araştırmaların %88,40’ının nicel ve %11,60’ının nitel araştırma veri analizi ile analiz edildiği görülmektedir. “Problem davranış” konusuna yönelik daha fazla nitel, nicel ve karma araştırmaların yapılması, özellikle problem davranışların öncüllerinin belirlenmesine ve bu tür davranışları yönetme konusunda hem ailelere hem de eğitimcilere önemli katkılar sağlayacaktır. Bu bulguyu araştırma yöntemlerinden nicel araştırma yöntemlerini tercih etmenin doğal bir sonucu olarak değerlendirmek mümkündür

Türkiye’de farklı bilim dallarında lisansüstü tezlerin incelendiği görülmektedir. Örneğin, okul öncesi eğitimi alanında “drama” (Can Yaşar & Aral, 2011) ve “oyun” konulu (Kaytez & Durualp, 2014), özel eğitimde “sanat eğitimi” (Çağlayan, 2018), “öğrenme stilleri” konulu (Ataseven & Oğuz, 2015), ilköğretim bölümünde (Ergün & Çilingir, 2013), matematik (Yaşar & Papatğa, 2015; Yenilmez, & Sölpük, 2014), Türkçe Öğretimi (Öztürk & Müdar, 2013), fen bilgisi eğitimi (Gürdal, Bakioğlu, & Öztuna, 2010), sosyal bilgiler öğretmenliği (Sezer, Yusuf & Gökalp, 2020), sınıf yönetimi (Aydın, Slevitopu, & Metin, 2018) alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelendiği araştırmalarda da yüksek lisans tezlerinin, nicel araştırma yöntemlerinin ve nicel veri toplama araçlarının (ölçek ve anket) daha fazla kullanıldığı rapor edilmiştir. Benzer şekilde Tavşancıl ve arkadaşlarının (2010) 2000-2008 yılları arasında eğitim bilimleri alanında 3789 yüksek lisans ve 707 doktora tezini inceledikleri çalışmalarında; 110 tane tezin çocuk gelişimi ve eğitimi ile 92’sinin ise okul öncesi alanında yapıldığını; 363 tezin profesör, 122 tezin doçent doktor ve 345 tezin yardımcı doçent doktor/doktor öğretim üyesi tarafından yürütüldüğünü; lisansüstü tezlerin 662’si nicel araştırma yöntemlerine, 134’ü nitel araştırma yöntemlerine ve 56’sı karma araştırma yöntemlerine göre gerçekleştirildiği; 475 tezin tarama modeline ve 225 tezin deneysel modele göre tasarlandığını; veri toplama tekniği olarak en fazla yazılı veri toplama (anket, ölçek, envanter, test, .. vb) tekniği kullanıldığını, bu tekniği görüşme, belge/doküman inceleme, gözlem tekniklerinin izlediğini; verilerin t testi, anova, korelasyon, ki-kare, mann whitney U, kruskal Wallis H test, regresyon, ancova gibi nicel analizler yapılarak çözümlendiğini belirlemişlerdir.

Problem davranış konulu lisansüstü tezlerin %86’sının 2010 yılı ve sonraki yıllarda yapılmış olması son 10 yılda problem davranışlarda önceki yıllara kıyasla artış olabileceği ve bunun doğal sonucu olarak alanda bu konudaki çalışmaların artmasına yol açtığı ve aynı zamanda son yıllarda bu konuyla ilgili farkındalığın artması ile ilişkilendirilebilir. Problem davranış konulu lisansüstü tezler tematik dağılım açısından değerlendirildiğinde lisansüstü tezlerin tematik açıdan aile, çocuk, öğretmen, program, medya ve diğer olmak üzere toplam 6 ana temada gerçekleştirildiği görülmektedir. Ana temalar çalışılma oranları ve alt temaları açısından ele alındığında; “Aile” temasında sosyal-duygusal, bilişsel ve aile desteği olmak üzere 3 alt temanın olduğu; “Çocuk” temasının altında bilişsel, sosyal-duygusal ve davranışsal-motor olmak üzere 3 alt temanın olduğu tespit edilmiştir. “Öğretmen” temasında sınıf yönetimi ve sosyal duygusal olmak üzere iki alt temanın olduğu belirlenmiştir. “Program” ana temasında, eğitim programı ve terapi alt temalarının çalışıldığı ve bu programların çocukların “problem davranışlarını” azaltmada başarılı oldukları görülmüştür. “Medya” temasında dijital ve televizyon alt temalarının ve son olarak diğer boyutunda ölçek geliştirme çalışması kapsamında gerçekleştirildiği görülmektedir. Ahi ve Kıldan (2013) 2002-2011 yılları arasında okul öncesi eğitimi alanındaki lisansüstü

tezlerde en fazla; fen ve doğa eğitimi, matematik eğitimi, yaratıcılık eğitimi, aile eğitimi, bilişsel gelişim, dil gelişimi, sosyal-duygusal gelişim, motor gelişim, sağlık sorunları ve beslenme alışkanlıkları konularının ele alındığını belirtmişlerdir. Sözkonusu çalışma “problem davranış” konusunun 2010’lu yıllara kadar ihmal edildiğini desteklemektedir. Problem davranış konulu lisansüstü tezlerin en fazla çocuk ana temasında yapılması problemin ortaya çıktığı yer olan çocuğun hangi özellikleri ile ilişkili olduğunu anlama çabası ile ilişkilendirilebilir. Yanı sıra çocuğa yoğunlaşmanın sebeplerinden birinin de hızlı bir gelişim süreci içinde olan ve kritik dönemlerden geçen çocuğun problem davranışlarının çocuğun gelişimine olabilecek etkilerini ortaya çıkarma ve bu durumun önüne geçme gayretinin bir sonucu olarak görülebilir. Aile ve öğretmen ana temalarının en fazla çalışılan diğer ana temalar olmaları, çocuğun hayatında en önemli yer tutan ve çocuğun en fazla etkileşim içerisinde olduğu ve sürekli etkilendiği çocuğun davranışlarını, kişiliğini ve tüm hayatını etkileyen temel sosyal figürleri olarak görülmesinin bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Okul öncesi ve çocuk gelişimi alanındaki problem davranış konulu lisans üstü araştırmaların %88,40’ının nicel ve %11,60’ının nitel araştırmalardan oluştuğu görülmektedir. “Problem davranış” konusuna yönelik daha fazla nitel, nicel ve karma araştırmaların yapılması, özellikle problem davranışların öncüllerinin belirlenmesine ve bu tür davranışları yönetme konusunda hem ailelere hem de eğitimcilere önemli katkılar sağlayacaktır. İncelenen üç farklı eğitim programının ve oyun terapisinin çocukların problem davranışlarını azalttığı görülmüş olup, bu konunun uygulamalı olarak test edildiği deneysel çalışmalarının yaygınlaştırılmasına olan ihtiyacı net biçimde ortaya koymaktadır.

Son olarak problem davranış konulu lisansüstü tezlerin ortaya koyduğu çarpıcı bulgular açısından değerlendirildiğinde erkek çocuklar, kız çocuklara oranla daha fazla problem davranış sergilemektedir. Erkeklerin daha çok dışa yönelimli kızların ise içe yönelimli problem davranışlar gösterdiği söylenebilir. Bem ve Lewis (1975) toplumsal cinsiyet rollerinde erkeğe atılganlık, cesaret, liderlik, kadına ise duygusal, hassas, ağırbaşlı, ciddi gibi rollerin yüklendiğini vurgulamaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla yıkıcı davranış sergilediği rapor edilmektedir (Esturgó-Deu & Sala-Roca, 2010). Ayrıca yapılan bir başka çalışma da erkeklerin kızlardan daha fazla yalan söylediğini ortaya koymuştur (Gervais, Tremblay, Desmarais-Gervais & Vitaro, 2000). Erkek çocukların kızlara göre daha fazla problem davranışlar sergilemes toplumsal cinsiyet rollerinin etkisi olabileceğini göstermektedir. Bu konu ile ilişkili olarak aile (ebeveyn tutumları, ilgileri, disiplin yöntemleri vb), öğretmen (davranış yönetimi, iletişim, uyum vb.) ve akran değişkenleri ile problem davranışlar arasındaki ilişkilerin daha detaylı çalışılmasına ihtiyaç olduğu şeklinde bir değerlendirme yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Ahi, B., & Kıldan, A. O. (2013). Türkiye’de okul öncesi eğitimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi (2002-2011). *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 23-46.
- Al-Hajeri, A. (2020). The Relationship between parenting styles and behavioral problems among bahraini preschoolers. *International Journal of Childhood, Counselling, & Special Education (CCSE)*, 1(1), 58-78.
- Alkan, A. (2013). Türkiye’de bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi anabilim dalında yapılan doktora tezlerinin incelenmesi. *VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu* Bildiriler Kitabı içinde (s. 184-188). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Yayınları, No: 95.
- Altun, D., Şendil, Ç. Ö. & Şahin İ. T. (2011). Investigating the national dissertation and thesis database in the field of early childhood education in Turkey. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 12(2011), 483-492.
- Aral, N., Tanrıbuyurdu, E., Yurteri Tiryak, A., Sağlam, M. & Aysu, B. (2015). Türkiye’de çocuk gelişimi alanındaki lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 14(1), 7-16.
- Ataseven, A. G. N., & Oğuz, A. (2015). Türkiye’de öğrenme stilleri konusunda yapılan tezlerin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 192-205.
- Atkinson, P. A. & Coffey, A. (1997). Analysing documentary realities. In D. Silverman (Ed.), *Qualitative research: Theory, Method and Practice* (pp. 45-62). Sage.
- Aydın, A., Selvitopu, A., & Metin, K. (2018). Sınıf yönetimi alanındaki lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 41-56.
- Baş, Z., & Şimay, H. (2013) Okul öncesi kurumlarında karşılaşılan problem davranışlar ve öğretmenlerin baş etme yolları. *Eğitim Dergisi*, 38(7), 31-40.

- Bem, S. L. & Lewis, S. A. (1975). Sex role adaptability: One consequence of psychological androgyny. *Journal of Personality and Social Psychology*, 31(4), 634-643.
- Boulware, G. L., Schwartz, I. & McBride, B. (1999). Addressing challenging behaviors at home. In S. Sandall and M. Ostrosky (Eds.), *Young exceptional children monograph series, Practical ideas for addressing challenging behaviors*. (29-40). Denver, CO: The Division of Early Childhood of the Council for Exceptional Children.
- Bertan, M., Haznedaroğlu, D., Koln, P., Yurdakök, K. Ve Güçiz, B., D. (2009). Ülkemizde erken çocukluk gelişimine ilişkin yapılan çalışmaların derlenmesi (2000-2007). *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 52, 1-8.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40.
- Can Yaşar, M., & Aral, N. (2011). Türkiye'de okul öncesinde drama alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(22), 70-90.
- Choi, J. K., Wang, D., & Jackson, A. P. (2019). Adverse experiences in early childhood and their longitudinal impact on later behavioral problems of children living in poverty. *Child Abuse & Neglect*, 98, 104181.
- Corbin, J. & Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. Sage.
- Çağlayan, N. (2018). Türkiye'de zihinsel engellilerde sanat eğitimi ile ilgili lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 8(2), 403-418.
- Çorapçı, F., Aksan, N., Yalçın, D. A. & Yağmurlu, B. (2010). Okul öncesi dönemde duygusal, davranışsal ve sosyal uyum taraması: Sosyal yetkinlik ve davranış değerlendirme ölçeği. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 17(2), 63-74.
- Doss, L., & Reichle, J. (1991). Replacing behavior with an initial communicative repertoire. In J. Reichle, J. York, & J. Sigafos, (Eds.), *Implementing augmentative and alternative communication: Strategies for learners with severe disabilities*. Paul H. Brokess.
- Drotar, D. (2004). Detecting and managing developmental and behavioral problems in infants and young children: The potential role of the DSM-PC. *Infants & Young Children*, 17(2), 114-124.
- Erbaş, D., Kırçali-İftar, G., & Tekin-İftar, E. (2011). *İşlevsel değerlendirme davranış sorunlarıyla başa çıkma ve uygun davranışlar kazandırma süreci* (5. Baskı). Kök.
- Ergun, M., & Çilingir, F. (2013). İlköğretim bölümünde yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi: Ondokuz Mayıs Üniversitesi örneği. *VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu*, 85.
- Espy, K. A., Sheffield, T. D., Wiebe, S. A., Clark, C. A. C., & Moehr, M. J. (2011). Executive control and dimensions of problem behaviors in preschool children. *Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 52(1), 33-46.
- Esturgó-Deu, E. & Sala-Roca, J. (2010), Disruptive behaviour of students in primary education and emotional intelligence. *Teaching and Teacher Education*, 26(4), 830-837
- Gervais, J., Tremblay, R. E., Desmarais-Gervais, L., & Vitaro, F. (2000). Children's persistent lying, gender differences, and disruptive behaviours: A longitudinal perspective. *International Journal of Behavioral Development*, 24(2), 213-221.
- Goldsmith, S. B. (2008). *Experiences of mothers whose young children engage in challenging behaviors* (Doctoral dissertation). University of Minnesota, USA.
- Gonzalez-Garcia, C., Bravo, A., Arruabarrena, I., Martín, E., Santos, I., & Del Valle, J. F. (2017). Emotional and behavioral problems of children in residential care: Screening detection and referrals to mental health services. *Children and Youth Services Review*, 73, 100-106.
- Gözübüyük, N. (2015). *Okul öncesi dönem çocuklarında davranış sorunlarının anne-baba tutumu ve öz-kontrol ile ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Gürdal, A., Bakioğlu, A., & Öztuna, A. (2010). Fen bilgisi eğitimi lisansüstü tezlerinin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (17).
- Hansen, L. K. & Jordan, S. S. (2017). Internalizing behaviors. *Encyclopedia of Personality and Individual Differences*, 1-5, 10.1007/978-3-319-28099-8_907-1.
- İkiz, F. E., Mete Otlu, B., & Ekinci Vural, D. (2016), Erken çocukluk döneminde görülen problem davranışlar: Öğretmenlerin değerlendirmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(17), 216-229.
- Kapısız, Ö. ve Karaca, S. (2018). Erken çocukluk döneminde görülen davranışsal sorunlar ve psikiatri hemşiresinin rolü. *JAREN*, 4(2), 112-119.
- Karakoc, B., Ozpolat, E.T. & Kara, K. (2018). Türkiye'de öğretmen yetiştirme konusunda yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi (1987-2017). *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12(24), 313-333.

- Kardeş, S., Akman, B., & Yazıcı, D. N. (2018). Üstün yetenekliler alanında yapılmış tezlerin analizi. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 11(3), 411-430.
- Kaytez, N., & Durualp, E. (2014). Türkiye’de okul öncesinde oyun ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2014(2), 110-122.
- Kılınç, N. (2016). *5-6 yaş çocukların sosyal beceri ve problem davranışları ile oyun davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Karabük.
- Kim, H., Choi, J., & Oh, Y. (2020). The impact of maternal personality traits on behavioral problems in preschool-aged children: A population-based panel study in South Korea. *Archives of Women's Mental Health*, 1-8.
- Labuschagne, A. (2003). Qualitative research: Airy fairy or fundamental? *The Qualitative Report*, 8(1). Retrieved from <https://nsuworks.nova.edu/tqr/vol8/iss1/7/>
- Liu, J., Bowker, J.C., Coplan, R. J., Yang, P., Li, D., & Chen, X., (2019) Evaluating links among shyness, peer relations, and internalizing problems in Chinese young adolescents. *Journal of Research on Adolescence*, 23(3). <https://doi.org/10.1111/jora.1240>
- Lulla, D., Mascarenhas, S. S., How, C. H., & Yeleswarapu, S. P. (2019). An approach to problem behaviours in children. *Singapore Medical Journal*, 60(4), 168-172. <https://doi.org/doi:10.11622/smedj.2019034>
- Malecki, C. K., & Elliot, S. N. (2002). Children's social behaviors as predictors of academic achievement: A longitudinal analysis. *School Psychology Quarterly*, 17(1), 1-23. <https://doi.org/10.1521/scpq.17.1.1.19902>
- Malinauskienė, O., Vosylis, R., & Zukauskienė, R. (2011). Longitudinal examination of relationships between problem behaviors and academic achievement in young adolescents. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 15, 3415-3421.
- Merrell KW. (2003). *Helping students overcome depression and anxiety: A practical guide* (4.ed.). Guilford Press.
- Merriam, S. (1998). *Qualitative research and case study applications in education*. Jossey-Bass.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage.
- Montroy, J. J., Ryan P., Bowles, R. P., Skibbe, L. E., & Foster, T. D. (2014). Social skills and problem behaviors as mediators of the relationship between behavioral self-regulation and academic achievement, *Early Childhood Research Quarterly*, 29(3), 298-309.
- Özgün, Ö. (2016). Sınıfta istenmeyen davranışlar, nedenler, yönetimi. Y. Aktaş Arnas ve F. Sadık (Ed.), *Okul öncesinde sınıf yönetimi* (s. 140-160). Pegem.
- Öztürk, E., & Müdar, E. (2013). Türkiye’de ilköğretim 1-5. sınıflar arasında Türkçe öğretimi ile ilgili yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin eğilimleri ve değerlendirilmesi. *VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (ss. 189-196). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Seven, S. (2007). Ailesel faktörlerin altı yaş çocuklarının sosyal davranış problemlerine etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 13(3), 477-499.
- Sezer, A., Yusuf, İ., & Gökalp, A. (2020). Çalışma grubu sosyal bilgiler öğretmenleri olan Türkiye’deki lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 1-17.
- Tavşancıl, E., Çokluk, Ö., Gözen-Çıtak, G., Kezer, F., Yıldırım, Y.Ö., Bilican, S., Büyükturan, E.B., Şekercioğlu, G., Yalçın, N., Erdem, D., Özmen, D.T. (2010). *Eğitim bilimleri enstitülerinde tamamlanmış lisansüstü tezlerin incelenmesi (2000-2008)*. Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi Kesin Raporu.
- Vahedi, S., Farrokhi, F., & Farajian, F. (2012). Social competence and behavior problems in preschool children. *Iranian Journal of Psychiatry*, 7(3), 126-134.
- Winsler, A., & Wallace, G. L. (2002). Behavior problems and social skills in preschool children: Parent-teacher agreement and relations with classroom observations. *Early Education and Development*, 13(1), 41-58. https://doi.org/10.1207/s15566935eed1301_3
- Yaşar, Ş., & Papatğa, E. (2015). İlkokul matematik derslerine yönelik yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2).113-124.
- Yavuzer, H. (2005). *Doğum öncesinden ergenlik sonuna çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yenilmez, K., & Sölpük, N. (2014). Matematik dersi öğretim programı ile ilgili tezlerin incelenmesi (2004-2013). *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 33-42.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yüksek Öğretim Kurumu [YÖK] (2021). *Yükseköğretim bilgi yönetim sistemi*. <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden 21.04.2021 tarihinde edinilmiştir.